

Dkt. August Konkeli, Mambo ya Nyakati, Kipindi cha 1, Utangulizi wa Mambo ya Nyakati

© 2024 Gus Konkeli na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. August Konkeli katika mafundisho yake kuhusu kitabu cha Mambo ya Nyakati. Hii ni kipindi cha 1, Utangulizi wa Mambo ya Nyakati.

Karibu kwenye kozi kuhusu Mambo ya Nyakati.

Kama unavyoona, jina langu ni Gus Konkeli. Uhusiano wangu na Mambo ya Nyakati unarudi Seminari ya Westminster, ambapo Profesa Raymond Dillard alikuwa mshauri wa tasnifu yangu, ambayo ililenga Hezekia, na bila shaka ilishughulikia kwa kiasi kikubwa 2 Mambo ya Nyakati, pamoja na Isaya na Wafalme. Kwa hivyo, nilikuwa na bahati ya kuchukua Mambo ya Nyakati kutoka kwa bwana, mtu ambaye ameandika moja ya vitabu bora zaidi kuhusu Mambo ya Nyakati ambavyo tunavyo hadi leo.

Kazi yangu ya ualimu kwa kweli ilikuwa katika Seminari ya Theolojia ya Providence huko Winnipeg, Manitoba. Nilianza kufundisha huko mwaka wa 1984, na ikiwa unafikiri kwamba hilo lazima linifanye nizeeke sana, uko sahihi. Lakini bado ninaweza kufanya urekodi huu, ambao ninashukuru sana.

Tuliamia Ontario karibu miaka 10 iliyopita sasa, baada ya kustaafu kutoka Providence. Na kwa hivyo, sasa nafundisha katika Chuo cha McMaster Divinity. Nina bahati ya kuwa mshauri wa wanafunzi wa udaktari mwenyewe katika hatua hii, na kufundisha kozi kama hii.

Kwa hivyo, vitabu tunavyopenda vinaitwa Mambo ya Nyakati, ambavyo kwa watu wengi ni vya kawaida. Jina hilo halina maana yoyote kwa sababu si la kawaida kwa Kiingereza. Na mara tu unapoanza kusoma sura tisa za nasaba, mara moja unajisikia umepotea kabisa.

Na hivyo, Mambo ya Nyakati huwa yanapuuzwa. Kwa kweli, ni mojawapo ya vitabu vya mwisho vya Agano la Kale kuandikwa. Kwa hivyo, tunataka kuzungumzia kidogo tu kuhusu Mambo ya Nyakati, na tunataka kuzungumzia kidogo kuhusu historia yake ya kisheria.

Kitabu cha Mambo ya Nyakati, kama tulivyo nacho katika Biblia yetu ya Kiebrania na Biblia zetu za Kiprotestanti, ni mshirika kwa kiasi fulani na Ezra-Nehemia. Na kwa kawaida Biblia zetu hupangwa ili Ezra-Nehemia afuate Mambo ya Nyakati mara moja. Hilo linaonekana kuwa na maana kwa sababu ukisoma mistari ya mwisho ya Mambo ya Nyakati, unagundua kwamba hivi ndivyo Ezra-Nehemia anavyoanza, kwa maneno haya hasa kuhusu amri ya Koreshi kwamba hekalu la Yerusalemu linapaswa kurejeshwa.

Na amri hiyo ingetolewa yapata mwaka 539 KK. Kwa hivyo, hizo mbili zinaonekana kuwa na uhusiano, na zaidi ya hayo, kile kilichoonekana kuunganisha Ezra-Nehemia na Mambo ya Nyakati kilikuwa kitabu ambacho hatuna katika Biblia zetu lakini kilikuwa katika Biblia ya kanisa, ambayo tunaita Septuagint. Ni Biblia ya Kigiriki.

Ilikuwa Biblia ya kanisa hadi wakati wa Matengenezo ya Kanisa. Kinachovutia kuhusu kitabu kinachoitwa Esdras ya Kwanza ni ukweli kwamba kinaanza na hadithi ya Yosia katika 2 Mambo ya Nyakati 36, na kisha kuishia na Ezra, sura ya 7:33 hadi 8:12, ambayo inamhusu Ezra akisoma sheria. Kwa hivyo, dhana ilikuwa kwamba Mambo ya Nyakati na Ezra-Nehemia, wakati fulani, waliunda kazi moja inayoendelea.

Kwa hivyo katika Septuagint, tuna Mambo ya Nyakati, tuna Esdra ya Kwanza, na tuna Esdra ya Pili, ambayo ni Ezra-Nehemia yetu tu. Hata hivyo, wazo hili kwamba Mambo ya Nyakati yalikuwa sehemu ya kazi ndefu ya Ezra-Nehemia sasa limechafuliwa, kwa sababu nzuri. Sasa, Esdra ya Kwanza haikujumuishwa kamwe katika orodha ya Kiebrania.

Haikuonekana kama aina tofauti kabisa ya uandishi. Warekebishaji, ambao walifuata kanuni za Kiebrania za maandiko na ambao waliweka Bibliografia kando kama kanuni za pili, pia waliondoa Esdra za Kwanza. Lakini bado utazipata katika Biblia za Kikatoliki na katika Biblia za Kiorthodoksi, na kwa hivyo wanazifahamu.

Hata hivyo, Kitabu cha Kwanza cha Esdras kina aina tofauti kabisa ya msisitizo kuliko Mambo ya Nyakati na aina tofauti ya msisitizo kuliko Ezra-Nehemia. Na katika kujifunza kwa makini zaidi vitabu hivi, imegundulika kwamba hivi vilikuwa ni utunzi tofauti kabisa. Havikuwahi kuwa vya utunzi mmoja, kama utakavyosoma katika maoni mengi ya zamani kutoka miaka ya 80 na 90.

Kitabu cha Mambo ya Nyakati kiliandikwa kwa lengo mahususi sana la kuzungumzia jumuiya ya waabuduo karibu na jiji la Yerusalemu. Ezra-Nehemia alikuwa akisimulia hadithi tofauti kabisa, na Esdra ya Kwanza pia ilikuwa na kusudi tofauti kabisa. Kwa hivyo, kusudi la Mambo ya Nyakati ni lipi? Naam, tunaweza kuanza kwa kuuliza kuhusu wakati ambapo Mambo ya Nyakati, kama tulivyonayo katika Biblia zetu, iliandikwa.

Mambo ya Nyakati katika Biblia yetu, jinsi tulivyo nayo, hayawezi kuwa mapema kuliko angalau vizazi sita baada ya Zerubabeli. Zerubabeli ndiye kiongozi wa Kiyahudi ambaye yupo katika Hagai na Zekaria yapata mwaka wa 522. Na katika nasaba za Zerubabeli, katika 1 Mambo ya Nyakati 3:17 hadi 24, tuna angalau vizazi sita zaidi.

Kizazi katika biolojia halisi ya binadamu ni kama miaka 20. Ni kweli kwamba katika mpangilio wa matukio wa kibiblia, kizazi ni miaka 40, lakini hiyo ni zaidi au chini ya

nambari ya uwakilishi, kizazi kilichokufa jangwani. Miaka arobaini ni ndefu kidogo kwa wengi wetu kuanzisha familia zetu.

Tunazianza zaidi katika miaka yetu ya 20. Kwa hivyo, tukizingatia miaka halisi ambayo ingeakisiwa katika nasaba ya Zerubabeli, labda ni kama miaka 120 baada ya Zerubabeli, ambayo ingetuweka mahali fulani karibu mwaka wa 400. Katika mpango mkuu wa historia, 400 ni takriban mwisho, mwisho kabisa wa Milki ya Uajemi.

Tayari inaingia katika machafuko, na si muda mrefu sana baada ya hapo ndipo itaanguka kabisa chini ya ushawishi wa Kigiriki. Kwa hivyo, maandishi haya yalikuwa nini? Jerome aliyaita chronikon . Chronikon ni neno la Kilatini linalorejelea aina fulani ya uandishi wa historia ambao ulifanywa na Wagiriki na wengine mwanzoni mwa kuzungumzia jamii ya wanadamu.

Na kile ambacho chronikon walifanya kilikuwa ni kuanzia na wanadamu wa mwanzo kabisa, ambacho katika maandishi ya Kigiriki au historia nyingine kwa kawaida kilikuwa kipindi cha wakati ambapo miungu na wanadamu hawakuwa tofauti kabisa, na hatimaye, wanadamu wakawa jamii yao wenyewe, na wangesimulia hadithi hiyo ya maelezo waliyotaka hadi wakati wa mwandishi. Sasa, hivyo ndivyo Mambo ya Nyakati yanavyofanya, kwa sababu inaanza na Adamu. Adamu, Sethi, Henoko.

Kwa hivyo, umerudi mwanzoni, na inasimulia hadithi kuanzia hapo na kuendelea, na kisha inatuongoza kwenye hadithi ya Yuda na Yerusalemu hadi wakati wa mwandishi wa matukio, ambao uko Uajemi karibu mwaka 400. Sasa, matukio yameandikwa kwa watu wa Yehud , na ninachotaka kufanya hapa ni kukuonyesha kwenye ramani hali ya Yehud katika himaya ya Uajemi. Yehud ilikuwa hali ambayo iliundwa na Waajemi.

Sio Yuda. Sio urejesho wa Yuda. Kwa kweli haina uhusiano wowote kisiasa na Yuda iliyokwenda uhamishoni.

Mipaka ya jimbo la Yehud imedhamiriwa kwa kiasi fulani kutoka kwa Ezra na Nehemia na marejeleo ya miji mbalimbali. Ni ya kukisia tu, kwani Ezra na Nehemia hawatupi miji yote iliyokuwa sehemu ya jimbo la Uajemi, lakini inawakilisha kikamilifu, na tunaweza takriban kuunda mpaka kama tunavyouona hapa kwenye ramani hii. Kwa hivyo, inaelekea magharibi kama Gerari, karibu na eneo la Wafilisti la nyakati za awali.

Inaelekea karibu Engedi , ambayo ni katikati ya Bahari ya Chumvi. Wakati huo, jimbo lote la Edumea linaanza, ambalo kwa kiasi fulani ni Edomu wa zamani. Na kisha, ng'ambo ya pili ya Bahari ya Chumvi, tuna Moabu, na kisha tuna Amoni, na bila shaka, kinachoonekana wazi katika Ezra na Nehemia ni uadui kati ya Yerusalemu na Yuda na Amoni na Samaria.

Hizi ni majimbo yanayopingana ambayo yanapingana sana na kazi ya Nehemia, hasa. Kwa hivyo, mwandishi wa historia anaishi katika jimbo la Yehud , jimbo la Uajemi ambalo linatawaliwa na Waajemi, na kwa njia nyingi likiwategemea. Na kitovu cha Yehud ni Yerusalemu na urejesho wa hekalu, na hilo ndilo jambo linalomvutia mwandishi wa historia.

Kwa hivyo, kwa kweli haongei sana kuhusu miji mingine ya Yehud . Anazungumzia zaidi historia nzima ya Israeli katika nchi ya Palestina, lakini anasimulia historia hiyo ili watu hawa waweze kuelewa wao ni akina nani katika kipindi chake huko Yerusalemu. Hiyo ndiyo hali ya kisiasa tuliyo nayo tunapokuja kwenye kitabu cha Mambo ya Nyakati.

Kwa hivyo, hilo linaturudisha nyuma tulipoishia. Sasa, hoja ya mwandishi wa historia kuhusu wao ni akina nani katika jimbo hili la Uajemi, kundi hili dogo la watu, linaloonekana kuwa lisilo na umuhimu, ni kwamba wao ni warithi wa ahadi, na hilo ndilo jambo muhimu. Kitabu kizima kimejengwa juu ya ahadi kwa Daudi, ndiyo maana Daudi na Sulemani ndio sehemu kubwa zaidi ya historia ya mwandishi wa historia.

Lakini hasa tunaona ahadi hii ikizingatiwa mwishoni mwa utawala wa Daudi, katika sura ya 22, ambapo Daudi anampa Sulemani agizo lake kuhusu ahadi ya ufalme wa Yahweh, ufalme wa Mungu. Huu ndio msembo ambao Yesu ataanza nao katika Agano Jipya, ufalme wa Mungu. Naam, haikuwa msembo ambao Yesu alibuni.

Ilikuwa ni moja iliyotokana na dhana hii ya maana ya kuendelea kama watu wa Mungu baada ya taifa la kisiasa la Israeli na Yuda kutoweka na halitafufuliwa tena. Haijawahi kuwa taifa la kisiasa hadi 1948, lilipofufuliwa na Umoja wa Mataifa. Kwa hivyo, wao ni watu wa ahadi.

Wanapaswa kuwa nini kama watu wa ahadi? Naam, inalenga hekalu. Kwa hivyo, katika sura ya 28 na 29, tunapata agizo la hadharani la Sulemani na Daudi, ambapo anarudia ahadi ambayo Nathani amempa. Kisha, katika sura ya 29, baraka ambayo Daudi anampa Sulemani ni kumhakikishia kwamba yeye ni muhimu zaidi katika historia yote ya ulimwengu.

Kwa sababu hiki si kiti chake cha enzi, hiki ni kiti cha enzi cha ufalme wa Yahweh. Na ufalme wa Yahweh ni wa milele.

Kwa hivyo, Waajemi wanaweza wasifikirie sana kuhusu jimbo hili dogo la Yehud . Kwa kiasi fulani ni kinga ya kijeshi ya kuwalinda dhidi ya uvamizi ambao unaweza kutokea kutoka Misri. Hiyo ndiyo yote wanayo kwa Waajemi.

Lakini kwa mwandishi wa historia, wao ni kitu zaidi ya hicho. Kwa mwandishi wa historia, hawa ni watu wa ahadi. Na ndiyo maana aliandika kitabu chake.

Kwa hivyo, Mambo ya Nyakati, basi, ni historia. Kwa kweli, tofauti na vitabu vingine vyovyote vya Agano la Kale, Mambo ya Nyakati ni historia. Inajiita V'rim Hayyimim , matukio ya nyakati, historia.

Kwa hivyo, ni njia ya mwandishi mwenyewe ya kuandika historia ya Israeli na Yuda kama alivyoipata katika masimulizi ya kinabii ya historia hii, yaani, YOSHUA hadi 2 Wafalme. Lakini mwandishi anaiangalia historia hii kwa njia tofauti kabisa. Na hivyo, anasimulia hadithi kwa njia yake mwenyewe.

Kitabu cha Wafalme kimeorodheshwa kwa upana zaidi, ingawa kuna jambo tunalohitaji kutambua kuhusu nukuu nyingi za mwandishi wa historia kutoka kwa Wafalme. Kuna mambo mawili yanayotokea wakati mwandishi wa historia anatumia hadithi kama tunavyoipata katika historia ya unabii ya Wafalme. Mojawapo ni kwamba mwandishi wa historia wakati mwingine, kwa njia fiche sana, hubadilisha maneno au misemo au nyakati za matukio, mfuatano wa matukio.

Tutaona baadhi ya haya tunapopitia Mambo ya Nyakati. Ili aweze kusimulia hadithi jinsi anavyoamini inahitaji kujulikana ili kuakisi ufalme wa Yahweh, si taifa la kisiasa lililokufa pamoja na uhamisho wa Wababeli. Lakini jambo lingine ni kwamba toleo la Wafalme ambalo mwandishi wa historia anatumia si toleo ambalo tumekuwa nalo hadi 1948.

Hata baada ya hapo, haikueleweka sana hadi hati hizi za kukunjwa, ambazo ziligunduliwa kwenye Bahari ya Chumvi, zilipoanza kueleweka na kutambuliwa na kuchapishwa. Kwa hivyo, sasa tunatambua kwamba wakati mwingine mwandishi wa historia anapokuwa tofauti na toleo letu la Wafalme, si kitu kingine ila toleo lake la Wafalme halikusema kitu kile kile kama toleo letu la Wafalme linavyosema. Vitabu vya unabii kuanzia YOSHUA hadi Wafalme wa Pili, tunatambua wenyewe vilikuwa na historia ndefu.

Baada ya yote, zinashughulikia karne nyingi za wakati. Na zilitumia aina nyingi tofauti za vyanzo. Imani yangu mwenyewe ni kwamba zilianza kama makusanyo mbalimbali na kwamba kulikuwa na zaidi ya toleo moja la Wafalme.

Nadhani toleo la kwanza la Wafalme ni la mwisho kabisa katika wakati wa Hezekia. Kwa hivyo kulikuwa na kitabu cha Wafalme kilichoandikwa wakati wa Hezekia, lakini kikaendelea baada ya hapo hadi kikawa kile tulicho nacho leo katika maandishi ya Kimasoreti. Mwandishi wa historia pia ana vyanzo vingine.

Tunaweza kuona hilo kwa sababu yeye ni mwaminifu sana kwa vyanzo vyake. Hapendi kupotoka kutoka kwa yaliyoandikwa; anataka historia yake iwe ya kweli.

Anataka iwe sahihi. Anataka ionyeshe kwa usahihi kile ambacho Ufalme wa Yahweh unahusu. Kwa hivyo, Mambo ya Nyakati, basi, ni historia iliyoandikwa kwa ajili ya wakati wake kwa ajili ya watu wa Yehud .

Inatupa tafsiri mpya kabisa ya hadithi hii kama ilivyokuwa ikijulikana hadi wakati huo. Mojawapo ya mambo ambayo mwandishi wa historia anafikiri ni kwamba unaijua hadithi ya unabii. Kwa kweli, tutaona kwamba matumizi yake ya Biblia katika kuandika historia yake ni makali sana kiasi kwamba huwezi kupata umuhimu kutoka kwayo ikiwa hujui kitu kuihusu.

Anaanza na Adamu, Sethi, na Henoko. Sasa, wengi wetu hatukuelewana vibaya sana wakati huo. Loo, najua Adamu ni nani.

Ndiyo, nakumbuka Sethi alikuwa nani. Alikuwa baada ya Kaini. Na ndiyo, najua Henoko alikuwa nani.

Muda mfupi baada ya hapo, tulianza kupotea. Kama Jerome alivyosema ipasavyo, hujui Biblia yako hadi uijue Mambo ya Nyakati. Na kama unaelewa Mambo ya Nyakati, basi unaijua Biblia yako kweli.

Kwa sababu huwezi kuelewa Mambo ya Nyakati hadi ujue historia aliyotumia kwa undani mkubwa. Lakini pia ni historia iliyoandikwa kwa ajili ya wakati wetu kwa sababu kimsingi anasimulia dhana ya Israeli. Na hiyo ndiyo hoja yake kuu, Israeli.

Anatumia neno Yakobo pekee anaponukuu Zaburi 105. Zaidi ya hayo, tangu mwanzo kabisa anawarejelea wana wa Ibrahimu kama Esau na Israeli. Kile ambacho watu hawa katika Yuda wanahitaji kujua ni kile ambacho Mungu alikusudia kwa Israeli kuanzia Mwanzo.

Sasa, kwamba Israeli ndiyo msingi hasa wa kile kinachomaanishwa na Israeli katika Injili na hasa katika Paulo. Unapoenda kwa Warumi 9 hadi 11, na tutahitimisha katika jambo hili, uelewa wa Paulo kuhusu Israeli ndio hasa mwandishi wa historia anavyoonyesha. Kwa hivyo Mambo ya Nyakati yanatuhusu sana kwa sababu yanatuambia kile tunachopaswa kuelewa kwa neno Israeli.

Israeli iko kwenye habari nyingi sana. Kila mtu anafikiri anajua maana yake tunapozungumzia Israeli. Lakini ukweli ni kwamba, Israeli ina maana nyingi ndani ya Biblia yenyewe.

Yule anayehusika na ufalme wa Mungu ni Israeli wa mwandishi wa historia. Kwa hivyo huo ndio utangulizi wetu wa kitabu. Asante.

Huyu ni Dkt. August Konkel katika mafundisho yake kuhusu kitabu cha Mambo ya Nyakati. Hii ni kipindi cha 1, Utangulizi wa Mambo ya Nyakati.